

**Beleidsregels indicatiestelling AWBZ 2009**

**Bijlage 4**

**Persoonlijke Verzorging**

Versie 1 januari 2009

## **Inhoudsopgave**

<b>Inhoudsopgave</b>	<b>2</b>
<b>1 Inleiding</b>	<b>3</b>
<b>2 Doelstelling functie</b>	<b>4</b>
<b>2.1 Algemeen</b>	<b>4</b>
<b>2.2 Inhoud Persoonlijke Verzorging</b>	<b>4</b>
<b>2.3 Onderscheid tussen Persoonlijke Verzorging en Begeleiding</b>	<b>5</b>
<b>3 Indicatiecriteria</b>	<b>6</b>
<b>3.1 Afbakening Wmo en AWBZ</b>	<b>6</b>
<b>4 Omvang en geldigheidsduur van de indicatie</b>	<b>7</b>
<b>4.1 Omvang</b>	<b>7</b>
<b>4.2 Afbakening Onderwijs en AWBZ</b>	<b>7</b>
<b>4.3 Geldigheidsduur</b>	<b>7</b>
<b>4.4 Gemiddelde tijden</b>	<b>8</b>

## **1 Inleiding**

1. Deze bijlage is van toepassing op de indicatiestelling voor de functie Persoonlijke Verzorging, zoals bedoeld in artikel 4 van het Besluit zorgaanpak (Bza).
2. Deze bijlage kan worden aangehaald als 'bijlage Persoonlijke Verzorging'.
3. Op deze bijlage zijn de bijlagen 'Algemeen', 'Grondslagen' en 'Gebruikelijke zorg' van toepassing.

### **Wettelijk kader**

1. Artikel 4 Besluit zorgaanpak:  
"Persoonlijke Verzorging omvat het ondersteunen bij of het overnemen van activiteiten op het gebied van de Persoonlijke Verzorging in verband met een somatische, psychogeriatrische of psychiatrische aandoening of beperking, een verstandelijke, lichamelijke of zintuiglijke handicap, gericht op het opheffen van een tekort aan zelfredzaamheid, te verlenen door een instelling."

## **2 Doelstelling functie<sup>1</sup>**

### **2.1 Algemeen**

De functie Persoonlijke Verzorging is gericht op activiteiten op het gebied van de dagelijkse levensverrichtingen in de vorm van persoonlijke zorg. Daarbij kan het gaan om het ondersteunen bij of het overnemen van activiteiten, het stimuleren om de activiteiten zelf te doen of het aanleren van de activiteiten.

Persoonlijke verzorging is: alles wat mensen gebruikelijk als zelfzorg uitvoeren. Dat geldt niet alleen voor de persoonlijke verzorging die *iedereen* nodig heeft (zoals wassen, eten), maar ook voor de persoonlijke verzorging die nodig is in verband met een gezondheidsprobleem (zoals stoma, sonde).

### **2.2 Inhoud Persoonlijke Verzorging**

Voor het bepalen van de inhoud van de AWBZ-functies Persoonlijke Verzorging en Verpleging is het uitgangspunt dat activiteiten die verzekerden gebruikelijk zelf uitvoeren, zoals de algemene dagelijkse levensverrichtingen (ADL), vallen onder persoonlijke verzorging.

Naast de reguliere ADL-activiteiten is er nog een aantal andere activiteiten die onder de functie Persoonlijke Verzorging thuishoren, zoals (geen limitatieve lijst):

1. het aanreiken van medicijnen die vallen onder de apotheekverstrekking Zvw of zijn voorgeschreven door een arts;
2. het toedienen van orale, vaginale of rectale medicatie (zoals bedoeld bij 1.) bij een lokaal intacte huid, het zalven van de lokaal intacte huid, het druppelen van oog, oor of neus bij een lokaal intacte huid; het aanbrengen van medicinale pleisters
3. het inbrengen buiten de bloedbaan, en af laten vloeien van (vloeistof) via sondes, katheters, het in laten lopen en af laten vloeien van vloeistof bij peritoneaaldialyse enz.
4. het schoonhouden en verzorgen van natuurlijke en onnatuurlijke lichaamsopeningen (stoma, tracheostoma, insteekopening PEG-sonde) bij een lokaal intacte huid.

Voorbehouden handelingen, zoals injecteren, vallen niet onder Persoonlijke Verzorging.

#### **Aanleren en begeleiden**

##### *Aanleren*

Voor het aanleren van persoonlijke verzorging in combinatie met medisch verpleegkundig handelen geldt dat deze persoonlijke verzorging in het ziekenhuis (voor het ontslag) aan verzekerde (gebruikelijkezorger) van verzekerde worden geleerd. Zo hoort het aanleren van bijvoorbeeld de zorg voor een stoma of het toedienen van sondevoeding niet tot de aanspraken van de AWBZ, maar dienen deze vaardigheden vanuit de Zvw aangeleerd te worden aan verzekerde (gebruikelijkezorger).

Bij de regeling zorgverzekering hulpmiddelenzorg hoort behalve het leveren van het hulpmiddel ook een instructie over het gebruik. Als er na deze instructie nog aanleren nodig is dan kan dit ten laste van de AWBZ tenzij dit aanleren weer tot de Zvw hoort, zoals bij stomazorg.

---

<sup>1</sup> Gebaseerd op het AWBZ-kompas van CVZ

Als een verzekerde niet in staat is de anders dan hierboven bedoelde persoonlijke zorg zelf uit te voeren, wordt tijdens een indicatieonderzoek onderzocht of de verzekerde (gebruikelijke zorg) gegeven diens leerbaarheid, deze persoonlijke zorg aan kan leren.

Als bij een verzekerde (gebruikelijke zorg) gedurende een korte periode een handeling moet worden verricht, dient het aanleren ervan niet meer tijd te kosten dan het gedurende een paar weken overnemen van die handeling.

### **2.3 Onderscheid tussen Persoonlijke Verzorging en Begeleiding**

Met de uitvoering van de zogenoemde PV zorg 'met de handen op de rug' wordt het volgende onderscheid gemaakt.

- Persoonlijke Verzorging kan ook worden geïndiceerd ten behoeve van het aanleren van de PV-activiteiten door de verzekerde (of gebruikelijke zorg of mantelzorg).
- Als een verzekerde beperkingen heeft op het gebied van de persoonlijke zorg, ten gevolge van beperkingen in de sociale redzaamheid kan er voor het bieden van toezicht op en het aansturen en stimuleren van de verzekerde bij het zelf uitvoeren van deze persoonlijke zorg een aanspraak zijn op Persoonlijke Verzorging.
- Als de verzekerde (of gebruikelijke zorg of mantelzorg) de persoonlijke zorg (zelf) uitvoert kan het noodzakelijk zijn om toch PV te indiceren met als doel het onderhouden en borgen van de kwaliteit van zelfzorg.

Tijdens het uitvoeren van al deze PV-activiteiten is de hulpverlener aanwezig.

Hulp bij het plannen- en evalueren van deze (persoonlijke) zorg kan onderdeel uitmaken van de aanspraak op de functie Begeleiding. De hulp is dan niet noodzakelijk aanwezig tijdens het uitvoeren van de Begeleiding bij de persoonlijke verzorging.

### **3 Indicatiecriteria**

De verzekerde kan toegang verkrijgen tot de functie Persoonlijke Verzorging als er sprake is van een somatische, psychogeriatrische of psychiatrische aandoening of beperking of een verstandelijke, lichamelijke of zintuiglijke handicap.

Om in aanmerking te komen voor de functie Persoonlijke Verzorging dient tevens te zijn vastgesteld:

1. dat de verzekerde (en/of gebruikelijkezorger) beperkingen heeft op het gebied van persoonlijke zorg, en;
2. verzekerde (en/of gebruikelijkezorger) de vaardigheden/kennis mist om de persoonlijke zorg zelfstandig uit te voeren en deze vaardigheden/kennis niet kan aanleren

#### **3.1 Afbakening Wmo en AWBZ**

Voorliggend zijn wettelijke regelingen, anders dan de AWBZ, waarmee zorg waarop verzekerde is aangewezen of een voorziening waarmee de verzekerde de (zelf)zorg weer kan uitvoeren, worden bekostigd.

Van veel voorliggende voorzieningen kan de verzekerde direct gebruik maken. Maar sommige voorzieningen, zoals een woningaanpassing, zijn niet direct te realiseren. De verzekerde heeft dan tijdelijk aanspraak op AWBZ-zorg (PV) om de tijd tot realisatie van de voorliggende voorziening te overbruggen. De voorliggende voorziening moet echter wel binnen redelijke termijn zijn gerealiseerd. Daarna vervalt de aanspraak op AWBZ-zorg. Wat een redelijke termijn is, hangt af van de te treffen voorzieningen.

Woonvoorzieningen Wmo en uitleenservice:

Binnen de Wmo zijn de volgende drie groepen woonvoorzieningen te onderscheiden:

1. Roerende (niet bouwkundige) woonvoorzieningen
2. Kleine (bouwkundige) woningaanpassingen
3. Grote (bouwkundige) woningaanpassingen

<b>Roerende woonvoorzieningen</b>	<b>Kleine woningaanpassingen</b>	<b>Grote woningaanpassingen</b>
Losse douchestoel	Douchezitje	Badkamer aanpassingen <sup>2</sup>
Toiletstoel	Verhoogd toilet	Keukenaanpassingen <sup>3</sup>
Badplank	Handgrepen/beugels	Trapliften
Toiletverhoger	(Stof)drempels verwijderen	Aanbouw
Tilliften	Trapleuning plaatsen	
Binnen 3 maanden te leveren/ overbrugging via uitleenservice/ gebruik van verpleegartikelen	Binnen 3 maanden te realiseren	Binnen 1 jaar te realiseren

*Tabel met woonvoorzieningen is een niet-limitatieve lijst*

<sup>2</sup> Zoals het verwijderen van een ligbad en het creëren van een douchemogelijkheid om zittend te kunnen douchen.

<sup>3</sup> Zoals het plaatsen van een onderrijdbare keuken.

## **4 Omvang en geldigheidsduur van de indicatie**

### **4.1 Omvang**

De omvang van de functie Persoonlijke Verzorging wordt bepaald door het per aangewezen handeling vermenigvuldigen van de gemiddelde tijd met de frequentie (zie 4.3 voor een overzicht) en het optellen van de uitkomst van de vermenigvuldigingen.

Aanpassing van de berekende omvang is mogelijk, op basis van meerdere (en mogelijk samenvallende) activiteiten en/of door bijzonderheden van de verzekerde.

#### **Klassen**

De omvang van de functie Persoonlijke Verzorging wordt vastgesteld in klassen, met daarin een bandbreedte in uren. De klassen zijn als volgt bepaald:

klasse 1: 0 – 1,9 uur per week  
klasse 2: 2 – 3,9 uur per week  
klasse 3: 4 – 6,9 uur per week  
klasse 4: 7 – 9,9 uur per week  
klasse 5: 10 – 12,9 uur per week  
klasse 6: 13 – 15,9 uur per week  
klasse 7: 16 – 19,9 uur per week  
klasse 8: 20 – 24,9 uur per week

### **4.2 Afbakening Onderwijs en AWBZ**

Voor de omvang van PV wordt ook rekening gehouden met de omvang van de persoonlijke verzorging die al onderdeel is van de clusterindicatie (zie tabel).

<b>Cluster</b>	<b>Onderwijssoort</b>	<b>PV in uren per week</b>
LG : Cluster III (= Lichamelijk gehandicapte kinderen)	Speciaal onderwijs	241
	Voortgezet speciaal onderwijs	176
LZ : Cluster III (= Langdurig zieke kinderen)	Speciaal onderwijs	98
	Voortgezet speciaal onderwijs	0
ZMLK: Cluster III (=Zeer moeilijk lerende kinderen)	Speciaal onderwijs	50
	Voortgezet speciaal onderwijs	30
LG/ZMLK*: Cluster III	Speciaal onderwijs	185
	Voortgezet speciaal onderwijs	189

### **4.3 Geldigheidsduur**

Voor het vaststellen van de geldigheidsduur van de indicatie voor Persoonlijke Verzorging gelden de algemene criteria (zie de bijlage 'Algemeen').

De geldigheidsduur van de indicatie die is gericht op het 'aanleren en begeleiden' is 6 weken. Als ten gevolge van cognitieve beperkingen, onzekerheid of onhandigheid sprake is van vertraagde leerbaarheid, kan een indicatie voor maximaal drie maanden gesteld worden.

#### 4.4 Gemiddelde tijden

De gemiddelde tijden zijn basisminuten voor verzekerden die zich 'normaal' kunnen bewegen, meewerken, geen gedragsproblemen hebben, enzovoort. De gemiddelde tijd bevat zowel de tijd die gemoeid is met de directe zorg/handeling als de indirecte tijd, gemoeid met het binnenkomen, gedag zeggen, handen wassen, zorgdossier kort inkijken of bijwerken en het vertrekken. Bij een enkelvoudige activiteit wordt de totale gemiddelde tijd als basis genomen voor de bepaling van de omvang.

Als meerdere handelingen/activiteiten tijdens hetzelfde zorgmoment worden uitgevoerd, dan is er sprake van 'samenvallende activiteiten'. Daarvoor wordt in totaal minder tijd geïndiceerd, omdat de zorg efficiënter wordt geboden en de indirecte tijd per zorgmoment wordt berekend.

De omvang van de indirecte tijd, 3,5 minuut, is ontleend aan het onderzoeksrapport van bureau HHM<sup>4</sup>.

De omvang waarin de persoonlijke zorg wordt geïndiceerd, is basaal en niet meer dan nodig om verantwoorde zorg (in hygiënisch, medisch, gedragswetenschappelijk etc. opzicht) te bieden.

De gemiddelde tijden kunnen bij kinderen verschillen in vergelijking met volwassenen.

Bijvoorbeeld: wassen en kleden duurt bij een kind korter dan bij een volwassene, terwijl eten en drinken weer langer kan duren.

Overzicht van te adviseren activiteiten <sup>5</sup> als onderdeel van de functie Persoonlijke Verzorging	Overzicht van handelingen die deel uit kunnen maken van de activiteit	Gemiddelde tijd <sup>6</sup> per keer	Frequentie per dag
1.1 Zich wassen	• Delen van het lichaam	10	1x
	• Gehele lichaam	20	1x
1.2 Zich kleden	• Volledig aankleden/uitkleden <sup>7</sup>	15	2x
	• Gedeeltelijk uitkleden	10	1x
	• Gedeeltelijk aankleden	10	1x
	• Steunkousen aantrekken	10	1x
	• Steunkousen uittrekken	7	1x
1.3 In en uit bed gaan	• Hulp bij uit bed komen <sup>8</sup>	10	1x
	• Hulp bij in bed gaan	10	1x
	• Hulp bij middagrust (bijv. op de bank)	10	1x
	• Hulp bij middagrust (bijv. van de bank)	10	1x
1.4 Zich verplaatsen in zit- of lighouding (hulp bij beweging, houding)		20	Naar noodzaak
1.5 Naar toilet gaan en zich reinigen c.q. incontinentiemateriaal verwisselen		15	Naar noodzaak
1.6 Eten en drinken	• Helpen bij het eten van de broodmaaltijd	10	2x

<sup>4</sup> 'Onderzoek naar tijdnormen voor activiteiten en handelingen van de functies PV en VP', oktober 2007, bureau HHM.

<sup>5</sup> De nummering van de activiteiten sluit niet altijd aan. Dit vanwege het aansluiten van deze nummering met de nummering zoals deze binnen de AWBZ brede Zorg Registratie (AZR) is opgenomen.

<sup>6</sup> Deze tijd is inclusief de indirecte zorg (3.5 minuut)

<sup>7</sup> Hier wordt bedoeld aan- en uitkleden bij het opstaan en het 's avonds naar bed gaan

<sup>8</sup> Hier wordt de hulp bedoeld bij het uit bed komen naar uiteindelijk bijvoorbeeld een stoel en visa versa.



## Beleidsregels indicatiestelling AWBZ

### Bijlage 4

#### Persoonlijke Verzorging

Overzicht van te adviseren activiteiten <sup>5</sup> als onderdeel van de functie Persoonlijke Verzorging	Overzicht van handelingen die deel uit kunnen maken van de activiteit	Gemiddelde tijd <sup>6</sup> per keer	Frequentie per dag
	(excl. drinken) <ul style="list-style-type: none"> <li>• Helpen bij het eten van warm eten (excl. drinken)</li> <li>• Hulp bij het drinken</li> </ul>	15 10	1x 6x
1.7 Ondersteuning bij uitscheiding	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Stomaverzorging bij lokaal intacte huid</li> <li>• Stomazakje wisselen</li> <li>• Katheterzak legen/wisselen</li> <li>• Blaasspoelen via bestaande katheter</li> <li>• Uritip aanbrengen</li> <li>• CAPD/CCPD</li> </ul>	20 10 10 15 15 30	Naar noodzaak Naar noodzaak Naar noodzaak Naar noodzaak Naar noodzaak Naar noodzaak
1.8 Sondevoeding	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Sondevoeding toedienen (inclusief aan-/ en afkoppelen)</li> <li>• Sondevoeding toedienen bij kinderen</li> <li>• Sondevoeding via PEG (bij volwassenen en kinderen)</li> </ul>	20 40 40	Naar noodzaak Naar noodzaak Naar noodzaak
1.9 Medicatie	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Medicijnen aanreiken<sup>9</sup></li> <li>• Medicijnen toedienen (oraal)</li> <li>• Aanbrengen medicinale pleister</li> <li>• Toedienen oog-, oor- of neusdruppels of ooggel, medicatie toedienen (vaginaal of rectaal.)</li> <li>• Vernevelen</li> </ul>	5 5 5 10 20	Naar noodzaak Naar noodzaak Naar noodzaak Naar noodzaak Naar noodzaak
2.1 Persoonlijke zorg voor tanden, haren, nagels, huid	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Zorg voor tanden</li> <li>• Zorg voor haren</li> <li>• Zorg voor nagels</li> <li>• Inspectie van de intacte huid op (dreigende) vervormingen, ontstekingen en/of infecties</li> <li>• Zalven van de intacte huid</li> <li>• Verzorging van smetplekken (roodheid en irritaties van de huid)</li> <li>• Verzorging van de intacte huid rondom natuurlijke en onnatuurlijke lichaamsopeningen (zoals PEG-katheter, suprapubiskatheter, tracheostoma<sup>10</sup>, sonde)</li> </ul>	5 5 5 10 10 10 10	2x 1x 1x (per week) Naar noodzaak Naar noodzaak Naar noodzaak Naar noodzaak
2.2 Aanbrengen/verwijderen van ledemaatsprothese	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Aanbrengen ledemaatsprothese</li> <li>• Verwijderen ledemaatsprothese</li> </ul>	15 15	1x 1x

<sup>9</sup> Inclusief uit de koelkast, weekdoos/ baxter pakken, inschenken enz.

<sup>10</sup> Bij het verwisselen van de tracheacanule (onderdeel VP) maakt de verzorging van de huid rondom de tracheostoma onderdeel uit van deze handeling. De verzorging wordt dan ook niet geïndiceerd bij het verwisselen van de tracheacanule.

**Beleidsregels indicatiestelling AWBZ**  
**Bijlage 4**  
**Persoonlijke Verzorging**

<b>Overzicht van te adviseren activiteiten<sup>5</sup> als onderdeel van de functie Persoonlijke Verzorging</b>	<b>Overzicht van handelingen die deel uit kunnen maken van de activiteit</b>	<b>Gemiddelde tijd<sup>6</sup> per keer</b>	<b>Frequentie per dag</b>
2.5 Aanleren en begeleiden van PV-activiteiten	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Aanleren van verzekerde, gebruikelijke zorgverlener en mantelzorgverlener gekoppeld aan activiteiten 1.1 tot en met 2.2</li>   <li>• Begeleiden van verzekerde, gebruikelijke zorgverlener en mantelzorgverlener bij de uitvoering van de activiteiten 1.1 tot en met 2.2  Het gaat om het onderhouden en borgen van de kwaliteit van de door verzekerde, gebruikelijke zorgverlener of mantelzorgverlener uitgevoerde AWBZ zorg. Om de kwaliteit van de handelingen die onder persoonlijke verzorging horen op het juiste niveau te houden, komt er een zorgverlener langs die daarin begeleidt.</li> </ul>	<p>Gelijk aan een of meer van de aan te leren activiteiten 1.1. tot en met 2.2 plus maximaal in totaal 30 minuten per week</p> <p>30 minuten per week</p>	<p>Gelijk aan een of meer van de aan te leren activiteiten 1.1. tot en met 2.2.</p> <p>Gemiddelde tijd naar eigen inzicht verdelen over de week</p>